

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Helsingin kaupunki kannattaa lakiehdotusta, että tilauskoulutus avataan EU- ja ETA-maiden kansalaisille sekä lukuvuosimaksut otetaan käyttöön EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille henkilöille.

Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että ammatillisen koulutuksen järjestäjien on mahdollista myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen kansalaisille ilman erillistä yhtiötä.

Helsingin kaupunki katsoo, että EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille henkilöille koulutuksesta aiheutuneiden maksujen on vastattava koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kuluja. Vastaavasti koulutuksen lukuvuosimaksuista ja niiden suuruudesta tarvitaan selkeät valtakunnalliset periaatteet.

Helsingin kaupunki korostaa, että tilauskoulutustoiminnan on oltava lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta eettisesti ja sosiaalisesti kestävää.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa. Edelleen se katsoo, että lakiehdotus selkeyttää valtionosuusjärjestelmän rahoituksen käyttöä. Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista mahdollistaa tilauskoulutuksen järjestäminen niin, että kunta tai kuntayhtymä saa valita oman operatiivisen mallinsa koulutusvientiin. Lakiluonnoksessa todetaan, että jatkossa kunta tai kuntayhtymä saa järjestää tilauskoulutusta, mutta toisaalta linjataan että tytär- tai osakkuusyhtiö ei saa toteuttaa koulutusta. Tämä on Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan vastoin operatiivista autonomiaa. Päätösvalta toiminnan organisoinnista tulee jättää koulutuksen järjestäjänä toimivan kunnan tai kuntayhtymän itselleen päätettäväksi, eikä sitä tule rajata lainsäädännöllä.

Helsingin kaupunki toteaa, että laissa tulee huomioida, että tilauskoulutuksia toteutettaessa koulutuksen järjestäjällä pitää olla mahdollisuus hankkia tutkintojen osia sekä niihin valmistavaa koulutusta toiselta ammatillisen tai muun koulutuksen järjestäjältä tai muulta taholta, jolla on riittävä osaaminen ko. sisällön opettamiseen.

Lakiesitys ei erottele EU- ja ETA-alueen ulkopuolella toteutettavaa tilauskoulutusta ja Suomessa toteutettavaa tilauskoulutusta. Helsingin kaupunki nostaa esille myös sen, että tilauskoulutus voi olla myös tutkintovientiä, ei pelkästään Suomessa tapahtuvaa koulutusta. Tämä tulee huomioida lakiesityksessä. Tutkintovientiä on valtakunnallisesti toteutettu tilauskoulutuksena, eli maksajana ei ole ollut yksittäinen opiskelija vaan hänen työnantajansa (yksityinen tai julkinen työnantaja). Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan uusi lainsäädäntö käytännössä saattaisi estää tilauskoulutusmuodossa tapahtuvan tutkintoviennin EU- ja ETA-alueen ulkopuolelle rajoittamalla tytär- tai osakkuusyhtiöiden toimintaa. Helsingin kaupunki korostaa tulevaisuuden tarpeet huomioiden, että lainsäädännön tulee mahdollistaa kyseinen tutkintovienti myös jatkossa.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Lakiehdotuksessa lukiolakia ehdotetaan muutettavan siten, että koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa.

Koulutuksen tilaajalla on nykyisen lainsäädännön mukaisesti oikeus periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta tilaajan sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Nyt ehdotettavalla muutoksella maksujen suuruutta täsmennetään viittaamalla opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin, joihin nähden opiskelijalta perittävien maksujen tulisi olla kohtuullisia. Helsingin kaupunki katsoo, että maksujen tulisi kuitenkin vastata mahdollisimman hyvin todellisia kuluja.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Helsingin kaupunki kannattaa todellisiin kustannuksiin perustuvien lukuvuosimaksujen käyttöönottoa EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Tällä selkeytetään osaajatuontiin liittyviä haasteita erityisesti eettisistä näkökulmista. Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että koulutuksen järjestäjä päättää lukuvuosimaksun suuruudesta, jolloin voidaan aidosti ottaa huomioon koulutuksen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset.

Helsingin kaupunki kannattaa, että tilauskoulutusopiskelijat eivät jatkossa voisi vaihtaa valtiosuudella rahoitettavaan koulutukseen kesken opintojen.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Helsingin kaupunki kannattaa sitä, että nuorten lukiokoulutuksessa lukion rahoitusjärjestelmän kautta rahoitetaan vain Suomessa vakinaisesti asuvien oppivelvollisten sekä maksuttomuuden piiriin kuuluvien opiskelijoiden lukio-opintoja.

Mikäli valtio haluaa kuitenkin mahdollistaa yritysten tarjoaman kielikoulutuksen ja lukio-opiskelijoiden tuomisen EU ja ETA-maiden ulkopuolelta, toiminnan on oltava lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta eettisesti ja sosiaalisesti kestävä. Helsingin kaupunki näkee, että lakimuutosten lisäksi, muitakin keinoja tämän ilmiön hillitsemiseksi tarvitaan. Lakimuutos toisi tällä hetkellä enemmän vastuuta koulutuksen järjestäjille ja kunnille, eikä yrityksille, jotka toiminnasta hyötyvät.

Lisäksi on mahdollista, että opiskelijat voivat maahan saavuttuaan vaihtaa kuntaa. Tällöin vastuu opiskelusta siirtyy toiselle koulutuksen järjestäjälle kuin oli alun perin sovittu. Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan opiskelijan asumis- ja opiskelukunnan vaihtuessa on riskinä, että vastuutaho hämärtyy.

Helsingin kaupunki on huolissaan yksin maahan tulleiden nuorten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Kaupunki ei näe, että lukuvuosimaksullisuus poistaisi kokonaan toimintaa, jossa Suomeen tuodaan alaikäisiä opiskelemaan yleissivistävään koulutukseen. Helsingin kaupungissa opiskeluhoito on tunnistanut toisen asteen opintojen vuoksi Suomeen muuttaneiden nuorten epäselvän aseman sosiaaliturvan piirissä. Helsinki katsoo, että opiskeluperusteisesti maassa oleskelevien EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten lasten ja nuorten vastuukysymyksiä tulisi arvioida tarkemmin. Epäselväksi jää, millä viranomaisella on vastuu ohjata ja tukea erityisesti alle 18-vuotiaita opiskeluperusteisesti maassa oleskelevia lapsia. Alaikäiset ja erityisesti ilman kotikuntaa olevat henkilöt ovat haavoittuvassa asemassa ja jopa alttiita väärinkäytöksille. Heidän asemaansa suhteessa sosiaaliturvaan, koulutuksen järjestäjän vastuuseen ja kunnan vastuuseen on järkevää selkiyttää ja arvioida osana lainvalmistelua.

Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee pystyä käyttämään harkintaa opiskelupaikan myöntämisessä, kun kyseessä on ilman huoltajaa maahan muuttavat nuoret. Helsingin kaupunki katsoo, että opiskelijaksiottopäätöksen on oltava ehdollinen, kunnes maassaoloperuste on pystytty tarkistamaan.

Lukuvuosimaksut tuovat koulutuksen järjestäjille uusia työtehtäviä, mikä vaatii tuntuja resursseja Helsingin koko ja opiskelijamäärät huomioiden. Esiityksen mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ulkomaalaisten opiskelijoiden kohdalla, onko opiskelija lukuvuosimaksuvelvollinen vai vapautettu siitä. Helpoimmillaan tämä onnistuu tarkastamalla opiskelijan oleskelulupakortti, mutta joissakin tilanteissa olisi tarpeellista selvittää henkilön ja hänen perheenkokoajansa oleskelulupahistoria Maahanmuuttovirastosta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän on perittävä maksut ja seurattava, että opetukseen osallistuu ainoastaan sellaiset lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet lukuvuosimaksunsa. Edellä mainittu selvitys- ja seurantavastuu lisää koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä, joka pääasiassa ajoittuu muutenkin kiireiseen vaiheeseen lukuvuotta. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että tarvittavien tietojen (maassaolon peruste) selvittämisessä hyödynnettäisiin esityksessäkin mainitusti mahdollisimman laajalti automatisointia. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että selvittämiseen tarvittavien digitaalisten ratkaisujen tulisi olla koulutuksen järjestäjien käytössä lain voimaantullessa. Edelleen Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että koulutuksen järjestäjille mahdollistetaan hakemusmaksun asettaminen lukuvuosimaksullisille hakijoille.

Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan tarvitaan valtakunnalliset, selkeät periaatteet lukuvuosimaksujen suuruudesta, jotka perustuvat koulutuksen järjestämisestä aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että lukuvuosimaksullisten lukio-opiskelijoiden määrää seurataan vuosittain sekä kartoitetaan heidän hyvinvointiaan.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Uudistuksessa on huolehdittava, että lukiokoulutuksen saavutettavuus ei heikkene:

- Rahoituslaissa olevan lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan leikkauksen poistaminen.

- Käynnistettävä valmistelu lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, jotta rahoitusjärjestelmä kannustaisi koulutuksen järjestäjiä tekemään yhteistyötä sekä ottaisi huomioon suurten koulutusten järjestäjien toimintaympäristön erityispiirteet.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Helsingin kaupunki pitää kannatettavana oppivelvollisuuslakiin ehdotettuja muutoksia.

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuslakia muutettavaksi siten, etteivät opiskelutarkoituksessa Suomeen EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tulleet henkilöt olisi oppivelvollisia, jolloin he olisivat lukuvuosimaksuvelvollisia, vaikka heillä olisikin Suomessa kotikunta eli heidän katsottaisiin asuvan vakinaisesti Suomessa. Helsingin kaupunki pitää esitettyä muutosta lukuvuosimaksujen kannalta perusteltuna. Toisaalta esitetyn rajauksen myötä vakinaisesti Suomessa asuvia oppivelvollisuusikäisiä EU/ETA-maiden ulkopuolisia nuoria kohdeltaisiin eri tavoin kuin muita vakinaisesti Suomessa asuvia oppivelvollisuusikäisiä nuoria. Tämä myös periaatteellisesti muuttaa oppivelvollisuuslain nykytilaa, sillä nykytilanteessa kaikki vakinaisesti Suomessa asuvat alle 18-vuotiaat ovat oppivelvollisia ja oppivelvollisuudesta vapautuminen on perustunut oppivelvollisen tai hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa omaan aloitteellisuuteen.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Helsingin kaupunki kannattaa tiedonsaantioikeuksien lisääntymistä sekä lisääntyvää yhteistyötä Maahanmuuttoviraston kanssa.

Helsingin kaupunki katsoo, että tietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle tulee lisäämään jonkin verran hallinnollista työtä oppilaitoksissa.

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän on ulkomaalaisten opiskelijoiden kohdalla selvitettävä, onko opiskelija lukuvuosimaksuvelvollinen vai vapautettu siitä. Helpoimmillaan tämä onnistuu tarkastamalla opiskelijan oleskelulupakortti, mutta joissakin tilanteissa olisi tarpeellista selvittää henkilön ja hänen perheenkokoajansa oleskelulupahistoria Maahanmuuttovirastosta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän on perittävä maksut ja seurattava, että opetukseen osallistuu ainoastaan sellaiset lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet lukuvuosimaksunsa. Edellä mainittu selvitys- ja seurantavastuu lisää koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä, joka pääasiassa ajoittuu muutenkin kiireiseen vaiheeseen lukuvuotta. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että tarvittavien tietojen (maassaolon peruste) selvittämisessä hyödynnettäisiin esityksessäkin mainitusti mahdollisimman laajalti automatisointia. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että selvittämiseen tarvittavien digitaalisten ratkaisujen tulisi olla koulutuksen järjestäjien käytössä lain voimaantullessa.

Vesa Heidi

Helsingin kaupunki, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala